

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Σχόλια (Aṭṭhakathā)

2. Ο Κανόνας της διαγωγής - Σχόλια (2. Vinaya Piṭaka - Aṭṭhakathā)
3. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο (3. Mahāvagga-aṭṭhakathā)
2. Η ενότητα για την τήρηση των κανόνων (2. Uposathakkhandhakam)

[Kd 2, PTS 1.101-1.136]

PaliVerse

3. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο

2. Uposathakkhandhakam

Sannipātānujānanādikathā

132. Uposathakkhandhake - aññatitthiyāti ettha titthaṃ vuccati laddhi; aññaṃ titthaṃ aññatitthaṃ; aññatitthaṃ etesaṃ atthīti aññatitthiyā; ito aññaladdhikāti vuttaṃ hoti. Dhammaṃ bhāsantīti yaṃ tesaṃ kattabbākattabbaṃ, taṃ kathenti. Te labhantīti te manussā labhanti. Mūgasūkarāti thūlasarīrasūkarā.

135. Anajjhāpanno vā hoti āpajjitvā vā vuṭṭhitoti ettha yaṃ āpattiṃ bhikkhu anajjhāpanno vā hoti, āpajjitvā vā vuṭṭhito, ayaṃ asantī nāma āpattīti evamattho veditabbo. Sampajānamusāvāde kiṃ hotīti yvāyaṃ sampajānamusāvādo assa hotīti vutto, so āpattito kiṃ hoti, katarā āpatti hotīti attho. Dukkaṭaṃ hotīti dukkaṭāpatti hoti; sā ca kho na musāvādalakkhaṇena; bhagavato pana vacanena vacīdvāre akiriyasamuṭṭhānā āpatti hotīti veditabbā. Vakkhati hi -

“Anālapanto manujena kenaci,
Vācāgiraṃ no ca pare bhaṇeyya;
Āpajjeyya vācasikaṃ na kāyikaṃ,
Pañhā mesā kusalehi cintitā”ti.

Antarāyikoti antarāyakaro. Kissa phāsu hotīti kimatthāya phāsu hoti. Paṭhamassa jhānassa adhigamāyāti paṭhamassa jhānassa adhigamanatthāya tassa bhikkhuno phāsu hoti sukhaṃ hoti. Esa nayo sabbattha. Iti bhagavā uddesato ca niddesato ca paṭhamam pātimokkhuddesaṃ dassesi.

136. Devasikanti divase divase. Cātuddase vā pannarase vāti ekassa utuno tatiye ca sattame ca pakkhe dvikkhattuṃ cātuddase avasese chakkhattuṃ pannarase; ayaṃ tāva eko attho. Ayaṃ pana pakaticārittavasena vutto “sakiṃ pakkhassa cātuddase vā pannarase vā”ti vacanato pana tathārūpe paccaye sati yasmiṃ tasmīṃ cātuddase vā pannarase vā uddisituṃ vaṭṭati, āvāsikānaṃ bhikkhūnaṃ cātuddaso hoti, āgantukānaṃ pannaraso. Sace āvāsikā bahutarā honti, āgantukehi āvāsikānaṃ anuvattitabba”nti vacanatopi cetaṃ veditabbaṃ.

Sīmānujānanakathā

138. Paṭhamam nimittā kittetabbāti vinayadharena pucchitabbaṃ “puratthimāya disāya kiṃ nimitta”nti? Pabbato bhanteti. Puna vinayadharena “eso pabbato nimitta”nti evam nimittam kittetabbaṃ. “Etaṃ pabbatam nimittam karoma, karissāma, nimittam kato, nimittam hotu, hoti bhavissatī”ti evam pana kittetuṃ na vaṭṭati. Pāsāṇādīsupi eseva nayo. Puratthimāya anudisāya, dakkhiṇāya disāya, dakkhiṇāya anudisāya, pacchimāya disāya, pacchimāya anudisāya, uttarāya disāya, uttarāya anudisāya, kiṃ nimittam? Udaḥ bhante. Etaṃ udaḥ nimittanti ettha pana atṭhatvā puna puratthimāya disāya kiṃ nimittam. Pabbato bhante. Eso pabbato nimittanti evam paṭhamam kittitanimittam kittetvāva ṭhapetabbaṃ. Evañhi nimittena nimittam ghaṭitaṃ hoti. Evam nimittāni kittetvā athānantaram vuttāya kammavācāya

sīmā sammannitabbā. Kammavācāpariyosāne nimittānaṃ anto sīmā hoti, nimittāni sīmato bahi honti. Tattha nimittāni sakiṃ kittitānipi kittitāneva honti. Andhakaṭṭhakathāyaṃ pana tikkhattum sīmamaṇḍalaṃ sambandhantena nimittam kittetabbanti vuttam. “Pabbato bhanteti...pe... udakam bhante”ti evam pana upasampanno vā ācikkhatu anupasampanno vā vaṭṭatiyeva.

Idāni pabbatanimittādīsu evam vinicchayo veditabbo - tividho pabbato, suddhapaṃsupabbato, suddhapāsāṇapabbato, ubhayamissakoti. So tividhopi vaṭṭati. Vālikarāsi pana na vaṭṭati. Itaropi hatthippamāṇato omakataro na vaṭṭati. Hatthippamāṇato pana paṭṭhāya sineruppamāṇopi vaṭṭati. Sace catūsu disāsu cattāro tīsu vā tayo pabbatā honti, catūhi vā tīhi vā pabbatanimittēhi eva sammannitum vaṭṭati. Dvīhi pana nimittēhi ekena vā sammannitum na vaṭṭati. Ito paresu pāsāṇanimittādīsūpi eseva nayo. Tasmā pabbatanimittam karontena pucchitabbam “ekābaddho na ekābaddho”ti. Sace ekābaddho hoti, na kātabbo. Tañhi catūsu vā aṭṭhasu vā disāsu kittentēnāpi ekameva nimittam kittitam hoti, tasmā yo evam cakkasaṇṭhānena vihāram parikkhipitvā tīto pabbato, tam ekadisāya kittetvā aññāsu disāsu tam bahiddhā katvā anto aññāni nimittāni kittetabbāni.

Sace pabbatassa tatiyabhāgam vā upaḍḍham vā antosīmāya kattukāmā honti, pabbatam akittetvā yattakam padesam anto kattukāmā, tassa parato tasmimyeva pabbate jātarukkhavammikādīsu aññataram nimittam kittetabbam. Sace ekayojanadvijojanappamāṇam sabbam pabbatam anto kattukāmā honti, pabbatassa parato bhūmiyam jātarukkhavammikādīni nimittāni kittetabbāni.

Pāsāṇanimitte - ayagūlupi pāsāṇasaṅkhyameva gacchati, tasmā yo koci pāsāṇo vaṭṭati. Pamāṇato pana hatthippamāṇo pabbatasāṅkhyam gato, tasmā so na vaṭṭati. Mahāgoṇamahāmahimsappamāṇo pana vaṭṭati. Heṭṭhimaparicchena dvattiṃsapalagūlapiṇḍaparimāṇo vaṭṭati. Tato khuddakataro iṭṭhakā vā mahantīpi na vaṭṭati. Animittupagapāsāṇarāsipi na vaṭṭati, pageva paṃsuvālikarāsi. Bhūmisamo khalamaṇḍalasadiso piṭṭhipāsāṇo vā bhūmito khāṇuko viya utṭhitapāsāṇo vā hoti, sopi pamāṇupago ce vaṭṭati. Piṭṭhipāsāṇo atimahantopi pāsāṇasaṅkhyameva gacchati, tasmā sace mahato piṭṭhipāsāṇassa ekappadesam antosīmāya kattukāmā honti, tam akittetvā tassupari añño pāsāṇo kittetabbo. Sace piṭṭhipāsāṇupari vihāram karonti, vihāramajjhena vā piṭṭhipāsāṇo vinivijjhivā gacchati, evarūpo piṭṭhipāsāṇo na vaṭṭati. Sace hi tam kittenti, nimittassa upari vihāro hoti, nimittañca nāma bahisīmāya hoti, vihāropi bahisīmāyam āpajjati. Vihāram parikkhipitvā tītipiṭṭhipāsāṇo ekattha kittetvā aññattha na kittetabbo.

Vananimitte - tiṇavanam vā tacasāratālanāḷikerādirukkhavanam vā na vaṭṭati. Antosārānam pana sākasālādīnam antosāramissakānam vā rukkhānam vanam vaṭṭati, tañca kho heṭṭhimaparicchena catupañcarukkhamaṭṭampi tato oram na vaṭṭati, param yojanasatikampi vaṭṭati. Sace pana vanamajjhe vihāram karonti, vanam na kittetabbam. Ekadesam antosīmāya kattukāmehipi vanam akittetvā tattha rukkhapāsāṇādayo kittetabbā. Vihāram parikkhipitvā tītavanam ekattha kittetvā aññattha na kittetabbam.

Rukkhanimitte - tacasāro tālanāḷikerādirukkho na vaṭṭati, antosāro jīvamānako antamaso ubbedhato aṭṭhaṅgulo pariṇāhato sūcidaṇḍakappamāṇopi vaṭṭati, tato oram na vaṭṭati, param dvādasayojano suppatitṭhitanigrodhopi vaṭṭati. Vaṃsanaḷakasārāvādīsu bījam ropetvā vaḍḍhāpito pamāṇupagopi na vaṭṭati. Tato

apanetvā pana taṅkhaṇampi bhūmiyaṃ ropetvā koṭṭhakaṃ katvā udakaṃ āsiñcitvā kittetum vaṭṭati. Navamūlasākhāniggamanaṃ akāraṇaṃ. Khandhaṃ chinditvā ropite pana etaṃ yujjati. Kittentena ca “rukko”tipi vattum vaṭṭati, “sākarukkhoti sālārukkho”tipi. Ekābaddhaṃ pana suppatiṭṭhitanigrodhasadisāṃ ekattha kittetvā aññattha kittetum na vaṭṭati.

Magganimitte - araṇṇakhettanadīlākamaggādayo na vaṭṭanti, jaṅghamaggo vā sakaṭamaggo vā vaṭṭati, yo nibbijjhivā dve tīṇi gāmantarāṇi gacchati. Yo pana jaṅghamaggo sakaṭamaggato okkamitvā puna sakaṭamaggameva otarati, ye vā jaṅghamaggasakaṭamaggā avalaṇṇā, te na vaṭṭanti. Jaṅghasatthasakaṭasatthehi valaṇṇiyamānāyeve vaṭṭanti. Sace dve maggā nikkhamitvā pacchā sakaṭadhuramiva ekibhavanti, dvidhā bhinnatṭhāne vā sambandhatṭhāne vā sakiṃ kittetvā puna na kittetabbā, ekābaddhanimittaññhetam hoti.

Sace vihāraṃ parikkhipitvā cattāro maggā catūsu disāsu gacchanti, majjhe ekaṃ kittetvā aparaṃ kittetum na vaṭṭati. Ekābaddhanimittaññhetam hoti. Koṇaṃ nibbijjhivā gatamaggaṃ pana parabhāge kittetum vaṭṭati. Vihāramajjhena nibbijjhivā gatamaggo pana na kittetabbo. Kittite nimittassa upari vihāro hoti. Sace sakaṭamaggassa antimaṇḍakamaggaṃ nimittaṃ karonti, maggo bahisīmāya hoti. Sace bāhiracakkamaggaṃ nimittaṃ karonti, bāhiracakkamaggova bahisīmāya hoti, sesaṃ antosīmaṃ bhajati. Maggaṃ kittentena “maggo pantho patho pajjo”ti dasasu yena kenaci nāmena kittetum vaṭṭati. Parikhāsaṇṭhānena vihāraṃ parikkhipitvā gatamaggo ekattha kittetvā aññattha kittetum na vaṭṭati.

Vammikanimitte - heṭṭhimaparicchedena taṃ divasaṃ jāto aṭṭhaṅgulubbedho govisāṇappamāṇopi vammiko vaṭṭati, tato oraṃ na vaṭṭati, paraṃ himavantapabbatasadisopi vaṭṭati. Vihāraṃ parikkhipitvā ṭhitam pana ekābaddhaṃ ekattha kittetvā aññattha kittetum na vaṭṭati.

Nadīnimitte - yassā dhammikānaṃ rājūnaṃ kāle anvaddhamāsaṃ anudasāhaṃ anupañcāhanti evaṃ anatikkamitvā deve vassante valāhakesu vigatamattesu sotaṃ pacchijjati, ayaṃ nadīsaṅkhaṃ na gacchati. Yassā pana īdise suvuṭṭhikāle vassānassa cātumāse sotaṃ na pacchijjati, timaṇḍalaṃ paṭicchadetvā yattha katthaci uttarantiyā bhikkhuniyā antaravāsako temiyati, ayaṃ nadīsaṅkhaṃ gacchati, sīmaṃ bandhantānaṃ nimittaṃ hoti. Bhikkhuniyā nadīpāragamanepi uposathādisaṅghakammakaraṇepi nadīpārasīmasammannanepi ayameva nadī.

Yā pana maggo viya sakaṭadhuraṇṭhānena vā parikhāsaṇṭhānena vā vihāraṃ parikkhipitvā gatā, taṃ ekattha kittetvā aññattha kittetum na vaṭṭati. Vihārassa catūsu disāsu aññamaññaṃ vinibbijjhivā gate nadicatukkepi eseva nayo. Asammissanadiyo pana catassopi kittetum vaṭṭati. Sace vatim karonto viya rukkhapāde nikhaṇitvā vallipalālādīhi nadisotaṃ rumbhanti, udakañca ajjhottharivā āvaraṇaṃ pavattatiyeva, nimittaṃ kātum vaṭṭati. Yathā pana udakaṃ nappavattati, evaṃ setumhi kate appavattamānā nadī nimittaṃ kātum na vaṭṭati. Pavattanaṭṭhāne nadinimittaṃ, appavattanaṭṭhāne udakanimittaṃ kātum vaṭṭati.

Yā pana dubbuṭṭhikāle vā gimhe vā nirudakabhāvena nappavattati, sā vaṭṭati. Mahānadito udakamātikaṃ nīharanti, sā kunnadisadisā hutvā tīṇi sassāni sampādentī niccaṃ pavattati, kiñcāpi pavattati, nimittaṃ kātum na vaṭṭati. Yā pana mūle mahānadito niggatāpi kālantarena teneva niggatamaggena nadim bhinditvā sayañca gacchati, gacchantī parato susumārādisamākiṇṇā nāvādīhi sañcaritabbā nadī hoti,

taṃ nimittam kātuṃ vaṭṭati.

Udakanimitte - nirudake tḥāne nāvāya vā cāṭiādīsu vā udakam pūretvā udakanimittam kittetum na vaṭṭati, bhūmigatameva vaṭṭati. Tañca kho appavattanaudakam āvāṭapokkharāṇitaḷākajāṭassaraṇisaṃuddādīsu tḥitam, aṭṭhitam pana oghanadiudakavāhakamāṭikādīsu udakam na vaṭṭati. Andhakaṭṭhakathāyam pana “gambhīresu āvāṭādīsu ukkhepimam udakam nimittam na kātabba”nti vuttam, tam duvuttam attanomatimattameva. Tḥitam pana antamaso sūkarakhatāyapi gāmadārakānam kīḷanavāpiyampi taṅkhaṇaṇṇeva pathaviyam āvāṭakam katvā kuṭehi āharitvā pūritaṇṇakampi sace yāva kammavācāpariyosānā tiṭṭhati, appam vā hotu bahu vā, vaṭṭati. Tasmim pana tḥāne nimittasaṇṇākaraṇattham pāsānavālikāpaṃsuādirāsi vā pāsānatthambho vā dārutthambho vā kātabbo. Tam kātuñca kāretuñca bhikkhusa vaṭṭati. Lābhasīmāyam pana na vaṭṭati. Samānasamvāsakasīmā kassaci pīḷanam na karoti, kevalam bhikkhūnam vinayakammameva sādheti, tasmā ettha vaṭṭati.

Imehi ca aṭṭhahi nimittehi asammissehipi aññamaññaṃ sammissehipi sīmam sammannitum vaṭṭatiyeva. Sā evam sammannitvā bajjhamānā ekena dvīhi vā nimittehi abaddhā hoti, tīhi pana ādiṃ katvā vuttappakārānam nimittānam satenāpi baddhā hoti. Sā tīhi siṅghāṭakasaṇṭhānā hoti, catūhi caturassā vā siṅghāṭakaaḍḍhacandamudiṅgādīsaṇṭhānā vā, tato adhikehi nāṇasaṇṭhānā. Tam bandhitukāmehi sāmāntavihāresu bhikkhū tassa tassa vihārassa sīmāparicchedam pucchitvā, baddhasīmavihārānam sīmāya sīmantarikam, abaddhasīmavihārānam sīmāya upacāram tḥapetvā disācārikabhikkhūnam nissāñcārasamaye sace ekasmiṃ gāmakhette sīmam bandhitukāmā, ye tattha baddhasīmavihārā, tesu bhikkhūnam “mayam ajja sīmam bandhissāma, tumhe sakasīmāparicchedato mā nikkhamitthā”ti pesetabbaṃ. Ye abaddhasīmavihārā, tesu bhikkhū ekajjham sannipātetabbā, chandārahānam chando āharāpetabbo. Sace aññānīpi gāmakkhettāni antokātukāmā, tesu gāmesu ye bhikkhū vasanti, tehipi āgantabbaṃ. Anāgacchantānam chando āharitabboti mahāsumatthero āha. Mahāpadumatthero pana “nāṇāgāmakkhettāni nāma pāṭekkam baddhasīmāsadisāni, na tato chandapārisuddhi āgacchati. Antonimittagatehi pana bhikkhūhi āgantabba”nti vatvā puna āha - “samānasamvāsakasīmāsammannanakāle āgamanampi anāgamanampi vaṭṭati. Avippavāsasīmāsammannanakāle pana antonimittagatehi āgantabbaṃ, anāgacchantānam chando āharitabbo”ti.

Evam sannipatitesu pana bhikkhūsu chandārahānam chande āhaṭe tesu tesu maggesu nadītiṭṭhagāmadvārādīsu ca āgantukabhikkhūnam sīgham sīgham hatthapāsānayanatthañca bahisīmākaraṇatthañca ārāmike ceva samaṇuddese ca tḥapetvā bherisaṇṇam vā saṅkhasaṇṇam vā katvā nimittakittanānantaram vuttāya “suṇātu me bhante saṅgho”tiādīkāya kammavācāya sīmā bandhitabbā. Kammavācāpariyosāneyeva nimittāni bahi katvā heṭṭhā pathavisandhārakam udakam pariyaṇṇam katvā sīmā gatā hoti.

Imam pana samānasamvāsakasīmam sammannantehi pabbajjupasampadādīnam saṅghakammānam sukhakaraṇattham paṭhamam khaṇḍasīmā bandhitabbā. Tam pana bandhantehi vattam jānitabbaṃ. Sace hi bodhicetiyabhattachasālādīni sabbavatthūni patiṭṭhāpetvā katavihāre bandhanti, vihāramajjhe bahūnam samosaraṇatḥāne abandhitvā vihārapaccante vivittokāse bandhitabbā. Akatavihāre bandhantehi bodhicetiyādīnam sabbavatthūnam tḥānam sallakkhetvā yathā

patiṭṭhitesu vatthūsu vihārapaccante vivittokāse hoti, evaṃ bandhitabbā. Sā heṭṭhimaparicchena sace ekavīsati bhikkhū gaṇhāti, vaṭṭati. Tato oraṃ na vaṭṭati, paraṃ bhikkhusahassaṃ gaṇhantīpi vaṭṭati. Taṃ bandhantehi sīmāmālakassa samantā nimittupagā pāsāṇā ṭhapetabbā, na khaṇḍasīmāya ṭhitehi mahāsīmā bandhitabbā, na mahāsīmāya ṭhitehi khaṇḍasīmā, khaṇḍasīmāyameva pana ṭhatvā khaṇḍasīmā bandhitabbā, mahāsīmāyameva ṭhatvā mahāsīmā.

Tatrāyaṃ bandhanavidhi - samantā “eso pāsāṇo nimitta”nti evaṃ nimittāni kittetvā kammavācāya sīmā sammannitabbā. Atha tassā eva daḷhikammatthaṃ avippavāsakammavācā kātabbā. Evañhi sīmaṃ samūhanissāmāti āgatā samūhanitum na sakkhissanti. Sīmaṃ sammannitvā bahisīmantarikapāsāṇā ṭhapetabbā. Sīmantarikā pacchimakoṭiyā ekaratanappamāṇā vaṭṭati. Vidatthippamāṇāpi vaṭṭatīti kurundiyaṃ, caturaṅgulappamāṇāpi vaṭṭatīti mahāpaccariyaṃ vuttaṃ. Sace pana vihāro mahā hoti, dvepi tissopi tatuttaripi khaṇḍasīmāyo bandhitabbā.

Evaṃ khaṇḍasīmaṃ sammannitvā mahāsīmāsammutikāle khaṇḍasīmato nikkhamitvā mahāsīmāya ṭhatvā samantā anupariyāyantehi sīmantarikapāsāṇā kittetabbā. Tato avasesanimittāni kittetvā hatthapāsaṃ avijahantehi kammavācāya samānasamvāsakasīmaṃ sammannitvā tassā daḷhikammatthaṃ avippavāsakammavācāpi kātabbā. Evañhi “sīmaṃ samūhanissāmā”ti āgatā samūhanitum na sakkhissanti. Sace pana khaṇḍasīmāya nimittāni kittetvā tato sīmantarikāya nimittāni kittetvā mahāsīmāya nimittāni kittenti, evaṃ tisu ṭhānesu nimittāni kittetvā yaṃ sīmaṃ icchanti, taṃ paṭhamam bandhitum vaṭṭati. Evaṃ santepi yathāvuttenayena khaṇḍasīmatova paṭṭhāya bandhitabbā. Evaṃ baddhāsu pana sīmāsu khaṇḍasīmāya ṭhitā bhikkhū mahāsīmāya kammaṃ karontānaṃ na kopenti, mahāsīmāya vā ṭhitā khaṇḍasīmāya kammaṃ karontānaṃ sīmantarikāya pana ṭhitā ubhinnaṃ na kopenti. Gāmakhettaṃ ṭhatvā kammaṃ karontānaṃ pana sīmantarikāya ṭhitā kopenti. Sīmantarikā hi gāmakhettaṃ bhajati.

Sīmā ca nāmesā na kevalaṃ pathavitaleyeva baddhā baddhā nāma hoti. Atha kho piṭṭhipāsāṇepi kuṭigehepi leṇepi pāsādepī pabbatamatthakepi baddhā baddhāyeva hoti. Tattha piṭṭhipāsāṇe bandhantehi pāsāṇapiṭṭhiyaṃ rājiṃ vā koṭṭetvā udukkhalaṃ vā khaṇitvā nimittaṃ na kātabbaṃ, nimittupagapāsāṇe ṭhapetvā nimittāni kittetabbāni. Kammavācāpariyosāṇe sīmā pathavisandhāraṃ udakaṃ pariyantaṃ katvā otarati. Nimittapāsāṇā yathāṭṭhāne na tiṭṭhanti, tasmā samantato rāji vā uṭṭhāpetabbā, catūsu vā koṇesu pāsāṇā vijjhitaṃ, “ayaṃ sīmāparicchedo”ti vatvā akkharāni vā chinditabbāni. Keci usūyakā sīmaṃ jhāpessāmāti aggim denti, pāsāṇāva jhāyanti, na sīmā.

Kuṭigehepi bandhantehi bhittiṃ akittetvā ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāsaṭṭhānaṃ anto karitvā pāsāṇanimittāni ṭhapetvā sīmā sammannitabbā, antokuṭṭameva sīmā hoti. Sace antokuṭṭe ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāso natthi, pamukhe nimittapāsāṇe ṭhapetvā sammannitabbā. Sace evampi nappahoti, bahinibbodakapatanatṭhānepi nimittāni ṭhapetvā sammannitabbā. Evaṃ sammatāya pana sabbaṃ kuṭigeḥam sīmatṭhameva hoti.

Catubhittiyaleṇepi bandhantehi kuṭṭam akittetvā pāsāṇāva kittetabbā. Sace anto okāso natthi, pamukhepi nimittāni ṭhapetabbāni. Sace nappahoti, bahi nibbodakapatanatṭhānepi nimittapāsāṇe ṭhapetvā nimittāni kittetvā sīmā

sammannitabbā. Evaṃ leṇassa anto ca bahi ca sīmā hoti.

Uparipāsādepi bhittiṃ akittetvā anto pāsāṇe ṭhapetvā sīmā sammannitabbā. Sace nappahoti, pamukhepi pāsāṇe ṭhapetvā sammannitabbā. Evaṃ sammataṃ uparipāsādeyeva hoti, heṭṭhā na otarati. Sace pana bahūsu thambhesu tulānaṃ upari katapāsādassa heṭṭhimatale kuṭṭo yathā nimittānaṃ anto hoti, evaṃ utṭhahitvā tulārukkhehi ekasambaddho ṭhito, heṭṭhāpi otarati. Ekathambhapāsādassa pana uparimatale baddhā sīmā sace thambhamatthake ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāso hoti, heṭṭhā otarati. Sace pāsādabhittito niggatesu niyyūhakādīsu pāsāṇe ṭhapetvā sīmaṃ bandhanti, pāsādabhitti antosīmāyaṃ hoti. Heṭṭhā panassā otaraṇānotaraṇaṃ vuttanayeneva veditabbaṃ. Heṭṭhāpāsāde kittentehipi bhitti ca rukkhathambhā ca na kittetabbā. Bhittilagge pana pāsāṇatthambhe kittetuṃ vaṭṭati. Evaṃ kittitā sīmā heṭṭhā pāsādassa pariyaṇatthambhānaṃ antoyeva hoti. Sace pana heṭṭhāpāsādassa kuḍḍo uparimatalena sambaddho hoti, uparipāsādampi abhiruhati. Sace pāsādassa bahi nibbodakapatanatṭhāne nimittāni karonti, sabbo pāsādo sīmatṭho hoti.

Pabbatamatthake talaṃ hoti ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāsārahaṃ, tattha piṭṭhipāsāṇe viya sīmaṃ bandhanti. Heṭṭhāpabbatepi teneva paricchedena sīmā otarati. Tālamūlakapabbatepi upari sīmā baddhā heṭṭhā otarateva. Yo pana vitānaṣaṇṭhāno hoti, upari ekavīsatiyā bhikkhūnaṃ okāso atthi, heṭṭhā natthi, tassa upari baddhā sīmā heṭṭhā na otarati. Evaṃ mudiṅgasāṇṭhāno vā hotu paṇavaṣaṇṭhāno vā, yassa heṭṭhā vā majjhe vā sīmappamāṇaṃ natthi, tassupari baddhā sīmā heṭṭhā neva otarati. Yassa pana dve kūṭāni āsanne ṭhitāni, ekassapi upari sīmappamāṇaṃ nappahoti, tassa kūṭantaraṃ cinitvā vā pūretvā vā ekābaddhaṃ katvā upari sīmā sammannitabbā.

Eko sappaphaṇasadiṣo pabbato, tassupari sīmappamāṇassa atthitāya sīmaṃ bandhanti, tassa ce heṭṭhā ākāsapabbhāraṃ hoti, sīmā na otarati. Sace panassa vemajjhe sīmappamāṇo susirapāsāṇo hoti, otarati. So ca pāsāṇo sīmatṭhoyeva hoti. Athāpissa heṭṭhā leṇassa kuṭṭo aggakoṭiṃ āhacca tiṭṭhati, otarati, heṭṭhā ca upari ca sīmāyeva hoti. Sace pana heṭṭhā uparimassa sīmāparicchedassa pārato anto-leṇaṃ hoti, bahi sīmā na otarati. Athāpi uparimassa sīmāparicchedassa orato bahileṇaṃ hoti, anto sīmā na otarati. Athāpi upari sīmāya paricchedo khuddako, heṭṭhā leṇaṃ mahantaṃ sīmāparicchedamatikkamitvā ṭhitaṃ, sīmā upariyeva hoti, heṭṭhā na otarati. Yadi pana leṇaṃ khuddakaṃ sabbapacchimasīmāparimāṇaṃ, upari sīmā mahatī taṃ ajjhottharivā ṭhitā, sīmā otarati. Atha leṇaṃ atikhuddakaṃ sīmappamāṇaṃ na hoti, sīmā upariyeva hoti, heṭṭhā na otarati. Sace tato upaḍḍhaṃ bhijjivā patati, sīmappamāṇaṃ cepi hoti, bahi patitaṃ asīmā. Apatitaṃ pana yadi sīmappamāṇaṃ, sīmā hotiyeva.

Khaṇḍasīmā nīcavatthukā hoti, taṃ pūretvā uccavatthukaṃ karonti, sīmāyeva. Sīmāya gehaṃ karonti, sīmatṭhakameva hoti. Sīmāya pokkharaṇiṃ khaṇanti, sīmāyeva. Oggho sīmāmaṇḍalaṃ ottharivā gacchati, sīmāmālake aṭṭaṃ bandhitvā kammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sīmāya heṭṭhā umaṅganadī hoti, iddhiṃ bhikkhu tattha nīṣidati, sace sā nadī paṭhamāṃ gatā, sīmā pacchā baddhā, kammaṃ na kopeti. Atha paṭhamāṃ sīmā baddhā, pacchā nadī gatā, kammaṃ kopeti. Heṭṭhāpathavitale ṭhito pana kopetiyeva.

Sīmāmālake vaṭarukkho hoti, tassa sākāhā vā tato niggaṭapāroho vā mahāsīmāya pathavitalaṃ vā tatthajātarukkhādīni vā āhacca tiṭṭhati, mahāsīmāṃ sodhetvā vā kammaṃ kātabbāṃ, te vā sākāhāpārohā chinditvā bahiṭṭhakā kātabbā. Anāhacca ṭhitasākāhādīsu āruḷhabhikkhu hatthapāsāṃ ānetabbo. Evaṃ mahāsīmāya jātarukkhassa sākāhā vā pāroho vā vuttanayeneva sīmāmālake patiṭṭhāti, vuttanayeneva sīmāṃ sodhetvā vā kammaṃ kātabbāṃ, te vā sākāhāpārohā chinditvā bahiṭṭhakā kātabbā.

Sace sīmāmālake kamme kariyamāne koci bhikkhu sīmāmālakassa anto pavisitvā vehāsaṭṭhitasākāhāya nisīdati, pādā vāssa bhūmigatā honti, nivāsanapārūpanaṃ vā bhūmiṃ phusati, kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Pāde pana nivāsanapārūpanaṃ ukkhipāpetvā kātuṃ vaṭṭati. Idañca lakkhaṇaṃ purimanayepi veditabbāṃ. Ayaṃ pana viśeso - tatra ukkhipāpetvā kātuṃ na vaṭṭati, hatthapāsāmeva ānetabbo. Sace antosīmato pabbato abbhugacchati, tatratṭho bhikkhu hatthapāsāṃ ānetabbo. Iddhiyā antopabbataṃ pavitṭhepi eseṇa nayo. Bajjhamānā eva hi sīmā pamāṇarahitaṃ padesaṃ na otarati. Baddhasīmāya jātaṃ yaṃkiñci yattha katthaci ekasambaddhena gataṃ sīmāsāṅkhyameva gacchatīti.

140. Tiyojanaparamanti ettha tiyojanaṃ paramaṃ pamāṇametissāti tiyojanaparamā; taṃ tiyojanaparamaṃ. Sammannantena pana majjhe ṭhatvā yathā catūsūpi disāsu diyaḍḍhadiyaḍḍhayaṃ hoti, evaṃ sammannitabbā. Sace pana majjhe ṭhatvā ekekaḍḍisato tiyojanaṃ karonti, chayaṃ hotīti na vaṭṭati. Caturassaṃ vā tikoṇaṃ vā sammannantena yathā koṇato koṇaṃ tiyojanaṃ hoti, evaṃ sammannitabbā. Sace hi yena kenaci pariyaṇtena kesaggamattampi tiyojanaṃ atikkāmeti, āpattiñca āpajjati sīmā ca asīmā hoti.

Nadīpāranti ettha pārayatīti pārā. Kiṃ pārayati? Nadiṃ. Nadiyā pārā nadīpārā, taṃ nadīpāraṃ; nadiṃ ajjhottharamānanti attho. Ettha ca nadiyā lakkhaṇaṃ nadīnimitte vuttanayameva. Yatthassa dhuvanāvā vāti yattha nadiyā sīmābandhanaṭṭhānagatesu tiṭṭhesu niccasañcaraṇānāvā assa, yā sabbantimena paricchedena pājanapurisena saddhiṃ tayo jane vāhati. Sace pana sā nāvā uddhaṃ vā adho vā kenacideva karaṇīyena puna āgamanatthāya nītā, corehi vā haṭṭā, avassaṃ labbhaneyyā, yā pana vātena vā chinnabandhanā vīcīhi nadimajjhaṃ nītā avassaṃ āharitabbā, puna dhuvanāvāva hoti. Udaḍḍha oḍḍha thalaṃ ussārītāpi sudhākasaṭṭhādīhi pūretvā ṭhapitāpi dhuvanāvāva. Sace bhinnā vā viśaṅkhatapadarā vā na vaṭṭati. Mahāpadumatthero paṇāha - “sacepi tāvakālikaṃ nāvaṃ ānetvā sīmābandhanaṭṭhāne ṭhapetvā nimittāni kittenti, dhuvanāvāva hotī”ti. Tatra mahāsumatthero āha - “nimittaṃ vā sīmā vā kammavācāya gacchati na nāvāya. Bhagavatā ca dhuvanāvā anuññātā, tasmā nibaddhanāvāyeva vaṭṭatī”ti.

Dhuvasetu vāti yattha rukkhasaṅghāṭamayo vā padarabaddho vā jaṅghasatthasetu vā hatthissādīnaṃ sañcaraṇayoggo mahāsetu vā atthi; antamaso taṅkhaṇaṇṇeva rukkhaṃ chinditvā manussānaṃ sañcaraṇayoggo ekapadikasetupi dhuvasetutveva saṅkhyāṃ gacchati. Sace pana upari baddhāni vettalatādīni hatthena gahetvāpi na sakkā hoti tena sañcaritūṃ, na vaṭṭati.

Evarūpaṃ nadīpārasīmāṃ sammannitunti yatthāyaṃ vuttappakārā dhuvanāvā vā dhuvasetu vā abhimukhatittheyeva atthi, evarūpaṃ nadīpārasīmāṃ sammannitūṃ anujānāmīti attho. Sace dhuvanāvā vā dhuvasetu vā abhimukhatitthe natthi, īsakaṃ

uddhaṃ abhiruhitvā adho vā orohitvā atthi, evampi vaṭṭati. Karavīkatissatthero pana “gāvutamattabbhantarepi vaṭṭatī”ti āha.

Idaṃ pana nadīpārasīmaṃ sammannantena ekasmiṃ tīre tathā uparisote nadītīre nimittaṃ kittetvā tato paṭṭhāya attānaṃ parikkhipantena yattakaṃ paricchedaṃ icchati, tassa pariyosāne adhosotepi nadītīre nimittaṃ kittetvā paratīre sammukhaṭṭhāne nadītīre nimittaṃ kittetabbaṃ. Tato paṭṭhāya yattakaṃ paricchedaṃ icchati, tassa vasena yāva uparisote paṭhamakittitanimittassa sammukhā nadītīre nimittaṃ, tāva kittetvā paccāharitvā paṭhamakittitanimittena saddhiṃ ghaṭetabbaṃ. Atha sabbanimittānaṃ anto tīthe bhikkhū hatthapāsagate katvā kammavācāya sīmā sammannitabbā. Nadiyaṃ tīthā anāgatāpi kammaṃ na kopenti. Sammutipariyosāne tthapetvā nadiṃ nimittānaṃ anto pārātīre ca orimatīre ca ekasīmā hoti. Nadī pana baddhasīmāsaṅkhyāṃ na gacchati, viṣuṃ nadisīmā eva hi sā.

Sace antonadiyaṃ dīpako hoti, taṃ antosīmāya kātukāmena purimanayeneva attanā tīthātīre nimittāni kittetvā dīpakassa orimante ca pārimate ca nimittaṃ kittetabbaṃ. Atha paratīre nadiyā orimatīre nimittassa sammukhaṭṭhāne nimittaṃ kittetvā tato paṭṭhāya purimanayeneva yāva uparisote paṭhamakittitanimittassa sammukhā nimittaṃ, tāva kittetabbaṃ. Atha dīpakassa pārimate ca orimante ca nimittaṃ kittetvā paccāharitvā paṭhamakittitanimittena saddhiṃ ghaṭetabbaṃ. Atha dvīsu tīresu dīpake ca bhikkhū sabbeva hatthapāsagate katvā kammavācāya sīmā sammannitabbā. Nadiyaṃ tīthā anāgacchantāpi kammaṃ na kopenti. Sammutipariyosāne tthapetvā nadiṃ nimittānaṃ anto tīradvayaṃ dīpako ca ekasīmā hoti, nadī pana nadisīmāyeva.

Sace pana dīpako vihārasīmāparicchedato uddhaṃ vā adho vā adhikataro hoti, atha vihārasīmāparicchedanimittassa ujukameva sammukhibhūte dīpakassa sorimante nimittaṃ kittetvā tato paṭṭhāya dīpakasikharaṃ parikkhipantona puna dīpakassa sorimante nimittasammukhe pārimate nimittaṃ kittetabbaṃ. Tato paraṃ purimanayeneva pārātīre sammukhanimittamādiṃkatvā pārātīranimittāni ca dīpakassa pārimantasorimantanimittāni ca kittetvā paṭhamakittitanimittena saddhiṃ ghaṭanā kātabbā. Evaṃ kittetvā sammatā sīmā pabbatasañḍānā hoti.

Sace pana dīpako vihārasīmāparicchedato uddhampi adhopi adhikataro hoti. Purimanayeneva dīpakassa ubhopi sīkharāni parikkhipitvā nimittāni kittentena nimittaghaṭanā kātabbā. Evaṃ kittetvā sammatā sīmā mudiṅgasañḍhānā hoti.

Sace dīpako vihārasīmāparicchedassa anto khuddako hoti, sabbapaṭhamanayena dīpake nimittāni kittetabbāni. Evaṃ kittetvā sammatā sīmā paṇavasāṇḍhānā hoti.

Sīmānujānanakathā niṭṭhitā.

Uposathāgārādikathā

141. Anupariveṇiyanti ekasīmamahāvihāre tasmiṃ tasmiṃ pariveṇe. Asaṅketenāti saṅketaṃ akatvā. Ekaṃ samūhanitvāti kammavācāya samūhanitvā.

142. Yato pātimokkhaṃ suṇātīti yattha katthaci bhikkhūnaṃ hatthapāse nisinno yasmā pātimokkhaṃ suṇāti; katovassa uposatho attho. Idaṃ vattuvassena vuttaṃ, hatthapāse nisinnassa pana asuṇantassāpi katova hoti uposatho. Nimittā kittetabbāti uposathapamukhassa khuddakāni vā mahantāni vā

pāsāṇaiṭṭhakadārukhaṇḍadaṇḍakādīni yāni kānici nimittāni abbhokāse vā māḷakādīsu vā yattha katthaci saññaṃ katvā kittetum vaṭṭati. Atha vā nimittā kittetabbāti nimittupagā vā animittupagā vā paricchadajānanatthaṃ kittetabbā.

Therehi bhikkhūhi paṭhamataram sannipatitunti ettha sace mahāthero paṭhamataram na āgacchati, dukkaṭaṃ. Sabbeheva ekajjhaṃ sannipatitvā uposatho kātābboti ettha sace porāṇako āvāso majjhe vihārassa hoti, pahoti cettha bhikkhūnaṃ nisajjaṭṭhānaṃ, tattha sannipatitvā uposatho kātābbo. Sace porāṇako paridubbalo ceva sambādho ca añño pacchā uṭṭhitāvāso asambādho, tattha uposatho kātābbo.

Yattha vā pana thero bhikkhu viharatīti etthāpi sace therassa vihāro sabbesaṃ pahoti, phāsuko hoti, tattha uposatho kātābbo. Sace pana so paccante visamappadeso hoti, therassa vattabbaṃ - “bhante, tumhākaṃ vihāro aphāsukadeso, natthi ettha sabbesaṃ okāso, asukasmīṃ nāma āvāse okāso atthi, tattha gantum vaṭṭati”ti. Sace thero nāgacchati, tassa chandapārisuddhiṃ ānetvā sabbesaṃ pahonake phāsukaṭṭhāne uposatho kātābbo.

Avippavāsasīmānujānanakathā

143. Andhakavindāti rājagahato gāvutattaye andhakavindaṃ nāma, taṃ upanissāya thero vasati; tato rājagahaṃ uposathaṃ āgacchanto. Rājagahañhi parikkhipitvā aṭṭhārassa mahāvihārā sabbe ekasīmā, dhammasenāpatinā nesaṃ sīmā baddhā, tasmā veḷuvane saṅghassa sāmaggīdānatthaṃ āgacchantoti attho. Nadiṃ tarantoti sippiniyaṃ nāma nadiṃ atikkamanto. Manaṃ vuḷho ahoṣīti īsakaṃ appattavuḷhabhāvo ahoṣi. Sā kira nadī giṃhakūṭato otarivā caṇḍena sotena vahati. Tattha vegena āgacchantāṃ udakaṃ amanasikaronto thero manaṃ vuḷho ahoṣi, na pana vuḷho, udakabbhāhatānissa cīvarāni allāni jātāni.

144. Sammatā sā sīmā saṅghena ticīvarena avippavāsā ṭhapetvā gāmañca gāmūpacārañcāti imissā kammavācāya uppannakālato paṭṭhāya bhikkhūnaṃ purimakammavācā na vaṭṭati. Ayameva hi thāvarā hoti. Bhikkhunīnaṃ pana ayaṃ na vaṭṭati, purimāyeva vaṭṭati. Kasmā? Bhikkhunisaṅgho hi antogāme vasati. Yadi evaṃ siyā, so etāya kammavācāya ticīvaraparihāraṃ na labheyya, atthi cassa parihāro, tasmā purimāyeva vaṭṭati. Bhikkhunisaṅghassa hi dvepi sīmāyo labbhanti. Tattha bhikkhūnaṃ sīmaṃ ajjhottharivāpi tassā antopi bhikkhunīnaṃ sīmaṃ sammannitum vaṭṭati. Bhikkhūnampi bhikkhunīsīmāya eseṇa nayo. Na hi te aññaṃaññaṃsa kamme gaṇapūrakā honti, na kammavācaṃ vaggāṃ karonti. Ettha ca nigamanagarānampi gāmeneva saṅgho veditabbo.

Gāmūpacāroti parikkhittassa parikkhepo, aparikkhittassa parikkhepokāso. Tesu adhiṭṭhitatecīvariko bhikkhu parihāraṃ na labhati. Iti bhikkhūnaṃ avippavāsasīmā gāmañca gāmūpacārañca na ottharati, samānasaṃvāsakasīmāva ottharati. Samānasaṃvāsakasīmā cettha attano dhammatāya gacchati. Avippavāsasīmā pana yattha samānasaṃvāsakasīmā, tattheva gacchati. Na hi tassā visuṃ nimittakittanaṃ atthi, tattha sace avippavāsāya sammutikāle gāmo atthi, taṃ sā na ottharati. Sace pana sammatāya sīmāya pacchā gāmo nivisati, sopi sīmāsaṅkhyameva gacchati. Yathā ca pacchā nivīṭṭho, evaṃ paṭhamāṃ nivīṭṭhassa pacchā vaḍḍhitappadesopi sīmāsaṅkhyameva gacchati. Sacepi sīmāsammutikāle gehāni katāni, pavississāmāti ālayopi atthi, manussā pana appaviṭṭhā, porāṇakagāmaṃ vā sagehameva chaḍḍetvā aññaṭṭha gatā, agāmoyeva esa, sīmā ottharati. Sace pana ekampi kulaṃ pavīṭṭhaṃ vā āgataṃ vā atthi, gāmoyeva sīmā na ottharati.

Evañca pana bhikkhave ticīvarena avippavāso samūhantabboti ettha samūhanantena bhikkhunā vattaṃ jānitabbam. Tatridaṃ vattaṃ - khaṇḍasīmāya tathā avippavāsasīmā na samūhantabbā, tathā avippavāsasīmāya tathā khaṇḍasīmāpi. Khaṇḍasīmāyaṃ pana tñitena khaṇḍasīmāva samūhanitabbā, tathā itarāya tñitena itarā. Sīmaṃ nāma dvīhi kāraṇehi samūhananti pakatiyā khuddakaṃ puna āvāsavaḍḍhanatthāya mahatiṃ vā kātuṃ; pakatiyā mahatiṃ puna aññesaṃ vihārokāsādānatthāya khuddakaṃ vā kātuṃ. Tattha sace khaṇḍasīmāñca avippavāsasīmāñca jānanti, samūhanituñceva bandhitsuñca sakkhissanti. Khaṇḍasīmāṃ pana jānantā avippavāsaṃ ajānantāpi samūhanituñceva bandhitsuñca sakkhissanti. Khaṇḍasīmāṃ ajānantā avippavāsaṃyeva jānantā cetiyaṅgaṇabodhiyaṅgaṇauposathāgārādīsu nirāsaṅkaṭṭhānesu tathā appeva nāma samūhanituṃ sakkhissanti, paṭibandhituṃ pana na sakkhissanteva. Sace bandheyyuṃ, sīmāsambhedaṃ katvā vihāraṃ avihāraṃ kareyyuṃ, tasmā na samūhanitabbā. Ye pana ubhoṃ na jānanti, teneva samūhanituṃ na bandhituṃ sakkhissanti. Ayañhi sīmā nāma kammavācāya vā asīmā hoti sāsananataradhānena vā, na ca sakkā sīmaṃ ajānantehi kammavācā kātuṃ, tasmā na samūhanitabbā. Sādhukaṃ pana ñatvāyeva samūhanitabbā ca bandhitabbā cāti.

Gāmasīmādikathā

147. Evaṃ baddhasīmāvasena samānasaṃvāsañca ekūposathabhāvañca dassetvā idāni abaddhasīmesupi okāsesu taṃ dassento “asammatāya, bhikkhave, sīmāya aṭṭhapitāyā”tiādimāha. Tattha aṭṭhapitāyāti aparicchinnāya. Gāmaggaṇaṇena cettha nagarampi gahitameva hoti. Tattha yattake padese tassa gāmassa bhojakā baliṃ labhanti, so padeso appo vā hotu mahanto vā, gāmasīmātveva saṅkhyāṃ gacchati. Nagaranigamasīmāsupi eseva nayo. Yampi ekasmiṃyeva gāmakhetṭe ekaṃ padesaṃ “ayaṃ visuṃ gāmo hotū”ti paricchinditvā rājā kassaci deti, sopi visuṃgāmasīmā hotiyeva. Tasmā sā ca itarā ca pakatigāmanagaranigamasīmā baddhasīmāsadisāyeva honti, kevalaṃ pana ticīvaravippavāsaparihāraṃ na labhanti.

Evaṃ gāmantavāsīnaṃ sīmāparicchedaṃ dassetvā idāni āraññakānaṃ sīmāparicchedaṃ dassento “agāmake ce”tiādimāha. Tattha agāmake ceti gāmanigamanagarasīmāhi aparicchinne aṭavippadese. Atha vā agāmake ceti vijjhāṭavisadise araññe bhikkhu vasati, athassa tñitokāsato samantā sattabbhantarā samānasaṃvāsakasīmāti attho. Ayaṃ sīmā ticīvaravippavāsaparihāraṃpi labhati. Tattha ekaṃ abbhantaraṃ aṭṭhavīsati hatthappamāṇaṃ hoti. Majjhe tñitassa samantā sattabbhantarā vinibbedhena cuddasa honti. Sace dve saṅghā visuṃ vinayakammāni karonti, dvinnaṃ sattabbhantarānaṃ antare aññaṃ ekaṃ sattabbhantaraṃ upacāratthāya tñapetabbam. Sesā sattabbhantarasīmāmakathā mahāvibhaṅge udositasikkhāpadavaṇṇanāyaṃ vuttanayena gahetabbā.

Sabbā bhikkhave nadī asīmāti yā kāci nadīlakkaṇappattā nadī nimittāni kittetvā “etaṃ baddhasīmāṃ karomā”ti katāpi asīmāva hoti, sā pana attano sabhāveneva baddhasīmāsadisā, sabbamettha saṅghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Samuddajātassaresupi eseva nayo. Ettha ca jātassaro nāma yena kenaci khaṇitvā akato sayamjātasobbho samantato āgatena udakena pūrito tiṭṭhati.

Evaṃ nadīsamuddajātassarānaṃ baddhasīmābhāvaṃ paṭikkhipitvā puna tattha abaddhasīmāpaacchedaṃ dassento “nadiyā vā bhikkhave”tiādimāha. Tattha yaṃ majjhimassa purisassa samantā udakukkhepāti yaṃ tñānaṃ majjhimassa purisassa

samantato udakukkhepena paricchinnam. Katham pana udakam ukkhipitabbam?
Yathā akkhadhuttā dārugulam khipanti, evam udakam vā vālikam vā hatthena
gahetvā thāmamajjhimena purisena sabbathāmena khipitabbam. Yattha evam
khittam udakam vā vālikā vā patati, ayameko udakukkhepo. Tassa anto hatthapāsam
vijahitvā thito kammam kopeti. Yāva parisā vaḍḍhati, tāva sīmāpi vaḍḍhati.
Parisapariyantato udakukkhepoyeva pamāṇam. Jātassarasamuddesupi eseva nayo.

Ettha ca sace nadī nātidighā hoti, pabhavato paṭṭhāya yāva mukhadvārā sabbattha
saṅgho nisīdati, udakukkhepasīmākamman natthi, sakalāpi nadī etesaṃyeva
bhikkhūnam pahoti. Yam pana mahāsumattherena vuttam “yojanam
pavattamānāyeva nadī, tatrāpi upari addhayojanam pahāya heṭṭhā addhayojane
kammam kātum vaṭṭatī”ti, tam mahāpadumatthereneva paṭikkhittam. Bhagavatā hi
“timaṇḍalam paṭicchādetvā yattha katthaci uttarantiyā bhikkhuniyā antaravāsako
temiyatī”ti idam nadiyā pamāṇam vuttam, na yojanam vā addhayojanam vā. Tasmā
yā imassa suttassa vasena pubbe vuttalakkaṇā nadī, tassā pabhavato paṭṭhāya
saṅghakammam kātum vaṭṭatīti. Sace panettha bahū bhikkhū visum visum kammam
karonti, sabbehi attano ca aññesaṇca udakukkhepaparicchedassa antarā añño
udakukkhepo sīmantarikatthāya thapetabbo. Tato adhikam vaṭṭatiyeva, ūnakam pana
na vaṭṭatīti vuttam. Jātassarasamuddesupi eseva nayo.

Nadiyā pana kammam karissāmāti gatehi sace nadī paripuṇṇā hoti samatittikā,
udakasāṭikam nivāsetvāpi antonadiyaṃyeva kammam kātabbam. Sace na sakkonti,
nāvāyapi thatvā kātabbam. Gacchantiyā pana nāvāya kātum na vaṭṭati. Kasmā?
Udakukkhepamattameva hi sīmā, tam nāvā sīghameva atikkāmeti. Evam sati aññissā
sīmāya ñatti aññissā anusāvanā hoti, tasmā nāvam arittena vā thapetvā pāsāṇe vā
lambitvā antonadiyaṃ jātārukkhe vā bandhitvā kammam kātabbam. Antonadiyaṃ
baddhaaṭṭakepi antonadiyaṃ jātārukkhepi thitehi kātum vaṭṭati.

Sace pana rukkhassa sākha vā tato nikkhantapāroho vā bahinadītire vihārasīmāya vā
gāmasīmāya vā patitṭhito, sīmam vā sodhetvā sākham vā chinditvā kammam
kātabbam. Bahinadītire jātārukkhassa antonadiyaṃ pavitṭhasākhāya vā pārohe vā
nāvam bandhitvā kammam kātum na vaṭṭati. Karontehi sīmā vā sodhetabbā,
chinditvā vāssa bahipatitṭhitabhāvo nāsetabbo. Nadītire pana khāṇukam koṭṭetvā
tattha baddhanāvāya na vaṭṭatiyeva.

Nadiyaṃ setum karonti, sace antonadiyaṃyeva setu vā setupādā vā, setumhi thitehi
kammam kātum vaṭṭati. Sace pana setu vā setupādā vā bahitire patitṭhitā, kammam
kātum na vaṭṭati, sīmam sodhetvā kātabbam. Atha setupādā anto, setu pana
ubhinnaṃpi tīrānam upariākāse thito, vaṭṭati. Antonadiyaṃ pāsāṇo vā dīpako vā hoti,
tassa yattakam padesaṃ pubbe vuttappakāre pakativassakāle vassānassa catūsu
māsesu udakam ottharati, so nadisaṅkhyameva gacchati. Ativuṭṭhikāle pana oghena
otthaṭokāso na gahetabbo, so hi gāmasīmāsaṅkhyameva gacchati.

Nadito mātikam nīharantā nadiyaṃ āvaraṇam karonti, tañce ottharitvā vā
vinibbijhitvā vā udakam gacchati, sabbattha pavattanaṭṭhāne kammam kātum
vaṭṭati. Sace pana āvaraṇena vā koṭṭakabandhanena vā sotaṃ pacchijjati, udakam
nappavattati, appavattanaṭṭhāne kammam kātum na vaṭṭati. Āvaraṇamatthakepi
kātum na vaṭṭati. Sace koci āvaraṇappadeso pubbe vuttapāsāṇadīpakappadeso viya
udakena ajjhotthariyati, tattha vaṭṭati. So hi nadisaṅkhyameva gacchati. Nadiṃ
vināsetvā taḷākam karonti, heṭṭhā pālī baddhā, udakam āgantvā taḷākam pūretvā

tiṭṭhati, ettha kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Upari pavattanaṭṭhāne heṭṭhā ca chaḍḍitamodakaṃ nadiṃ ottharivā sandanaṭṭhānato paṭṭhāya vaṭṭati. Deve avassante hemantagimhesu vā sukkhanadiyāpi vaṭṭati. Nadito nīhaṭamātikāya na vaṭṭati. Sace sā kālantarena bhijjivā nadī hoti, vaṭṭati. Kāci nadī kālantarena uppativā gāmanigamasīmaṃ ottharivā pavattati, nadiyeva hoti, kammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sace pana vihārasīmaṃ ottharati, vihārasīmātveva saṅkhyāṃ gacchati.

Samuddepi kammaṃ karontehi yaṃ padesaṃ uddhaṃ vaḍḍhanaudakaṃ vā pakativīci vā vegena āgantvā ottharati, tattha kātuṃ na vaṭṭati. Yasmiṃ pana padese pakativīciyo ottharivā saṇṭhahanti, so udakantato paṭṭhāya antosamuddo nāma, tattha ṭhitehi kammaṃ kātabbaṃ. Sace ūmivego bādhati, nāvāya vā aṭṭake vā ṭhatvā kātabbaṃ. Tesu vinicchayo nadiyaṃ vuttanayeneva veditabbo. Samudde piṭṭhipāsāṇo hoti, taṃ kadāci ūmiyo āgantvā ottharanti, kadāci na ottharanti, tattha kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati, so hi gāmasīmāsaṅkhyameva gacchati. Sace pana vīcīsu āgatāsupi anāgatāsupi pakatiudakeneva otthariyati, vaṭṭati. Dīpako vā pabbato vā hoti, so ce dūre hoti macchabandhānaṃ agamanapathe, araṇṇasīmāsaṅkhyameva gacchati. Tesāṃ gamanapariyantassa orato pana gāmasīmāsaṅkhyāṃ gacchati. Tattha gāmasīmaṃ asodhetvā kammaṃ kātuṃ na vaṭṭati. Samuddo gāmasīmaṃ vā nigamasīmaṃ vā ottharivā tiṭṭhati, samuddova hoti, tattha kammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sace pana vihārasīmaṃ ottharati, vihārasīmātveva saṅkhyāṃ gacchati.

Jātassare kammaṃ karontehipi yattha pubbe vuttappakāre vassakāle vasse pacchinnamatte pivituṃ vā hatthapāde vā dhovituṃ udakaṃ na hoti, sukkhati, ayaṃ na jātassaro, gāmakhettasaṅkhyameva gacchati, tattha kammaṃ na kātabbaṃ. Yattha pana vuttappakāre vassakāle udakaṃ santiṭṭhati, ayameva jātassaro. Tassa yattake padese vassānaṃ cātumāse udakaṃ tiṭṭhati, tattha kammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Sace gambhīraṃ udakaṃ, aṭṭakaṃ bandhitvā tattha ṭhitehi jātassarassa anto jātarukkhamaṃhi baddhaaṭṭakepi kātuṃ vaṭṭati. Piṭṭhipāsānadīpakesu panettha nadiyaṃ vuttasadisova vinicchayo. Samavassadevakāle pahonakajātassaro pana sacepi dubbuṭṭhikāle vā gimhahemantesu vā sukkhati, nirudako hoti, tattha saṅghakammaṃ kātuṃ vaṭṭati. Yaṃ andhakaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ “sabbo jātassaro sukkho anodako, gāmakhettaṃyeva bhajatī”ti, taṃ na gahetabbaṃ. Sace panettha udakatthāya āvāṭaṃ vā pokkharaṇīādīni vā khaṇanti, taṃ ṭhānaṃ ajātassaro hoti, gāmasīmāsaṅkhyāṃ gacchati. Lābutipusakādivappe katepi ese va nayo.

Sace pana taṃ pūretvā thalaṃ vā karonti, ekasmiṃ disābhāge pālīṃ bandhitvā sabbameva taṃ mahātaḷākāṃ vā karonti, sabbopi ajātassaro hoti, gāmasīmāsaṅkhyameva gacchati. Loṇīpi jātassarasaṅkhyameva gacchati. Vassike cattāro māse udakaṭṭhānokāse kammaṃ kātuṃ vaṭṭatīti.

148. Sīmāya sīmaṃ sambhindantīti attano sīmāya paresaṃ baddhasīmaṃ sambhindanti. Sace hi porāṇakassa vihārassa puratthimāya disāya ambo ceva jambū cāti dve rukkhā aññaṃaññaṃ saṃsaṭṭhaviṭapā honti, tesu ambassa pacchimadisābhāge jambū. Vihārasīmā ca jambuṃ anto katvā ambaṃ kittetvā baddhā hoti, atha pacchā tassa vihārassa puratthimāya disāya vihāraṃ katvā sīmaṃ bandhantā taṃ ambaṃ anto katvā jambuṃ kittetvā bandhanti, sīmāya sīmā sambhinnā hoti. Evaṃ chabbaggiyā akaṃsu, tenāha - “sīmāya sīmaṃ sambhindantī”ti.

Sīmāya sīmaṃ ajjhottharantīti attano sīmāya paresaṃ baddhasīmaṃ ajjhottharanti;

Paresaṃ baddhasīmaṃ sakalaṃ vā tassā padesaṃ vā anto katvā attano sīmaṃ bandhanti. Sīmantarikaṃ ṭhapetvā sīmaṃ sammannitunti ettha sace paṭhamataraṃ katassa vihārassa sīmā asammataṃ hoti, sīmāya upacāro ṭhapetabbō. Sace sammataṃ hoti, pacchimakoṭṭiyā hatthamattā sīmantarikā ṭhapetabbā. Kurundiyaṃ vidatthimattampi, mahāpaccariyaṃ caturaṅgulamattampi vaṭṭatīti vuttaṃ. Ekarukkhopi ca dvinnaṃ sīmānaṃ nimittaṃ hoti, so pana vaḍḍhanto sīmāsaṅkaraṃ karoti, tasmā na kātabbō.

Uposathabhedādikathā

149. Cātuddasiko ca pannarasiko cāti ettha cātuddasikassa pubbakicce “ajjuposatho cātuddaso”ti vattabbaṃ.

Adhammena vaggantiādīsu sace ekasmiṃ vihāre catūsu bhikkhūsu vasantesu ekassa chandapārisuddhiṃ āharitvā tayo pārisuddhiuposathaṃ karonti, tīsu vā vasantesu ekassa chandapārisuddhiṃ āharitvā dve pātimokkhaṃ uddisanti, adhammena vaggāṃ uposathakammaṃ hoti. Sace pana cattāropi sannipatitvā pārisuddhiuposathaṃ karonti, tayo vā dve vā pātimokkhaṃ uddisanti, adhammena samaggaṃ nāma hoti. Sace catūsu janesu ekassa pārisuddhiṃ āharitvā tayo pātimokkhaṃ uddisanti, tīsu vā janesu ekassa pārisuddhiṃ āharitvā dve pārisuddhiuposathaṃ karonti, dhammena vaggāṃ nāma hoti. Sace pana cattāro ekattha vasantā sabbeva sannipatitvā pātimokkhaṃ uddisanti, tayo pārisuddhiuposathaṃ karonti, dve aññaṃaññaṃ pārisuddhiuposathaṃ karonti, dhammena samaggaṃ nāma hotīti.

Pātimokkhuddesakathā

150. Nidānaṃ uddisitvā avasesaṃ sutena sāvetabbanti “suṇātu me bhante saṅgho...pe... āvikatā hissa phāsu hotī”ti imaṃ nidānaṃ uddisitvā “uddiṭṭhaṃ kho āyasmanto nidānaṃ, tatthāyasmante pucchāmi - kaccittha parisuddhā, dutiyampi pucchāmi...pe... evametaṃ dhārayāmīti. Sutā kho panāyasmantehi cattāro pārājikā dhammā...pe... avivadamānehi sikkhitabba”nti evaṃ avasesaṃ sutena sāvetabbāṃ. Etena nayena sesāpi cattāro pātimokkhuddesā veditabbā.

Savarabhayanti aṭṭavimanussabhayaṃ. Rājantarāyotiādīsu sace bhikkhūsu “uposathaṃ karissāmā”ti nisinnesu rājā āgacchati, ayaṃ rājantarāyo. Corā āgacchanti, ayaṃ corantarāyo. Davadāho vā āgacchati, āvāse vā aggi utṭhahati, ayaṃ aggantarāyo. Megho vā utṭheti, oghe vā āgacchati, ayaṃ udakantarāyo. Bahū manussā āgacchanti, ayaṃ manussantarāyo. Bhikkhuṃ yakkho gaṇhāti, ayaṃ amanussantarāyo. Byagghādayo caṇḍamigā āgacchanti, ayaṃ vālantarāyo. Bhikkhuṃ sappādayo ḍaṃsanti, ayaṃ sarīsapantarāyo. Bhikkhu gilāno vā hoti, kālaṃ vā karoti, verino vā taṃ māretukāmā gaṇhanti, ayaṃ jīvitantarāyo. Manussā ekaṃ vā bahū vā bhikkhū brahmacariyā cāvetukāmā gaṇhanti, ayaṃ brahmacariyantarāyo. Evarūpesu antarāyesu saṃkhittena pātimokkho uddisitabbo, paṭhamo vā uddeso uddisitabbo, ādimhi dve tayo cattāro vā. Ettha ca dutiyādīsu uddesesu yasmiṃ apariyosite antarāyo hoti, sopi suteneva sāvetabbo.

Anajjhīṭṭhāti anāṇattā ayācitā vā. Ajjhesanā cettha saṅghena sammatadhammajjhesakāyattā vā saṅghattherāyattā vā, tasmīṃ dhammajjhesake asati saṅghattheraṃ āpucchitvā vā tena yācito vā bhāsituṃ labhati. Saṅghattherenāpi sace vihāre bahū dhammakathikā honti, vārapaṭipāṭiyā vattabbā -

“tvaṃ dhammaṃ bhaṇa, dhammaṃ kathehi, dhammadānaṃ dehi”ti vā vuttana tīhipi vidhīhi dhammo bhāsitaḥ. “Osārehī”ti vutto pana osāretumeva labhati, “kathehi”ti vutto kathetumeva, “sarabhaññaṃ bhaṇāhi”ti vutto sarabhaññaṃ meva.

Saṅghattheropi ca uccatare āsane nisinno yācituṃ na labhati. Sace upajjhāyo ceva saddhivihāriko ca honti, upajjhāyo ca na uccāsane nisinno “bhaṇāhi”ti vadati, sajjhāyaṃ adhiṭṭhahitvā bhaṇitabbaṃ. Sace panettha daharā bhikkhū honti, tesam “bhaṇāmī”ti bhaṇitabbaṃ.

Sace vihare saṅghatthero attanoyeva nissitake bhaṇāpeti, aññe madhurabhāṇakepi nājjhesati, so aññehi vattabbo - “bhante asukaṃ nāma bhaṇāpemā”ti. Sace “bhaṇāpethā”ti vā vadati, tuṇhī vā hoti, bhaṇāpetuṃ vaṭṭati. Sace pana paṭibāhati, na bhaṇāpetabbaṃ. Yadi anāgateyeva saṅghatthere dhammasavanaṃ āradhmaṃ, puna āgate ṭhapetvā āpucchanakiccaṃ natthi. Osāretvā pana kathentena āpucchitvā vā aṭṭhapetvāyeva vā kathetabbaṃ, kathentassa puna āgatepi eseva nayo.

Upanisinnakathāyapi saṅghattherova sāmī, tasmā tena sayam vā kathetabbaṃ, añño vā bhikkhu “kathehi”ti vattabbo, no ca kho uccatare āsane nisinnena. Manussānaṃ pana “bhaṇāhi”ti vattuṃ vaṭṭati. Manussā attano jānanakabhikkhuṃ āpucchanti, tena theram āpucchitvā kathetabbaṃ. Sace saṅghatthero “bhante ime pañhaṃ pucchanti”ti puṭṭho “kathehi”ti vā bhaṇati, tuṇhī vā hoti, kathetuṃ vaṭṭati. Antaraghare anumodanādīsopi eseva nayo. Sace saṅghatthero vihare vā antaraghare vā “maṃ anāpucchitvāpi katheyyāsī”ti anujānāti, laddhakappiyaṃ hoti, sabbattha vattuṃ vaṭṭati.

Sajjhāyaṃ karontenāpi therō āpucchitabboyeva. Ekaṃ āpucchitvā sajjhāyantassa aparo āgacchati, puna āpucchanakiccaṃ natthi. Sace vissamissāmīti ṭhapitassa āgacchati, puna ārabhantenāpi āpucchitabbaṃ. Saṅghatthere anāgateyeva āradhmaṃ sajjhāyantassāpi eseva nayo. Ekena saṅghattherena “maṃ anāpucchāpi yathāsukhaṃ sajjhāyāhi”ti anuññāte yathāsukhaṃ sajjhāyituṃ vaṭṭati. Aññasmim pana āgate taṃ āpucchitvā vā sajjhāyitabbaṃ.

151. Attanā vā attānaṃ sammannitabbaṃti attanā vā attā sammannitabbo; pucchantena pana parisam oloketvā sace attano upaddavo natthi, vinayo pucchitabbo.

153. Katepi okāse puggalaṃ tulayitvāti “atthi nu kho me ito upaddavo, natthī”ti evaṃ upaparikkhitvā. Puramhākanti paṭhamaṃ amhākaṃ. Paṭikaccevāti paṭhamatarameva. Puggalaṃ tulayitvā okāsaṃ kātunti “bhūtameva nu kho āpattim vadati, abhūta”nti evaṃ upaparikkhitvā okāsaṃ kātuṃ anujānāmīti attho.

Adhammakammaṇḍikosaṇḍikathā

154. Adhammakammaṃ vuttanayameva. Paṭikkositunti vāretuṃ. Diṭṭhimpī āvikātunti “adhammakammaṃ idaṃ na me khamatī”ti evaṃ aññassa santike attano diṭṭhim pakāsetuṃ. Catūhi pañcahītiādi tesam anupaddavatthāya vuttaṃ. Sañcicca na sāventīti yathā na suṇanti evaṃ bhaṇissāmāti sañcicca saṇikaṃ uddisanti.

155. Therādhikanti therādhīnaṃ; therāyattaṃ bhavitunti attho. “Therādheyya”ntipi pāṭho, tasmā therena sayam vā uddisitabbaṃ, añño vā ajjhesitabbo. Ajjhesanavidhānañcetta dhammajjhesane vuttanayameva. So na jānāti uposathaṃ vātiādīsū cātuddasikapannarasikabhedenā duvidhaṃ, saṅghauposathādhedenā navavidhāna uposathaṃ na jānāti, catubbidhaṃ uposathakammaṃ na jānāti,

duvidhaṃ pātimokkhaṃ na jānāti, navavidhaṃ pātimokkhuddesaṃ na jānāti. Yo tattha bhikkhu byatto paṭibalo ettha kiñcāpi daharassāpi byattassa pātimokkho anuññāto. Atha kho ettha ayamadhippāyo. Sace therassa pañca vā cattāro vā tayo vā pātimokkhuddesā nāgacchanti; dve pana akhaṇḍā suvisadā vācuggatā honti, therāyattova pātimokkhā. Sace pana ettakampi visadaṃ kātuṃ na sakkoti, byattassa bhikkhuno āyatto hoti.

Sāmantā āvāsāti sāmantam āvasaṃ. Sajjukanti tadaheva āgamanatthāya. Navaṃ bhikkhum āṇāpetunti ettha yo sakkoti uggahetuṃ, evarūpo āṇāpetabbo, na bālo.

Pakkhagaṇanādiuggahaṇānujānanakathā

156. Katimī bhanteti ettha katīnaṃ pūraṇīti katimī. Kālavatoti kālasseva; pagevāti attho.

158. Yaṃ kālaṃ saratīti ettha sāyampi “ajjuposatho samannāharathā”ti ārocetuṃ vaṭṭati.

159. Therena bhikkhunā navaṃ bhikkhum āṇāpetunti etthāpi kiñci kammaṃ karonto vā sadākārameva eko vā bhāranittharaṇako vā sarabhāṇakadhammakathikādīsu aññataro vā na uposathāgārasammajjanatthaṃ āṇāpetabbo, avasesā pana vārena āṇāpetabbā. Sace āṇatto sammunjanim tāvakālikampi na labhati, sākābhāṅgaṃ kappiyaṃ kāretvā sammajjitabbaṃ, tampi alabhantassa laddhakappiyaṃ hoti.

160. Āsanapaññāpanāṇattiyampi vuttanayeneva āṇāpetabbo. Āṇattena ca sace uposathāgāre āsanāni natthi, saṅghikāvāsato pi āharitvā paññāpetvā puna āharitabbāni. Āsanesu asati kaṭasārakepi taṭṭikāyopi paññāpetuṃ vaṭṭati, taṭṭikāsupi asati sākābhāṅgāni kappiyaṃ kāretvā paññāpetabbāni, kappiyakāraṃ alabhantassa laddhakappiyaṃ hoti.

161. Padīpakaraṇepi vuttanayeneva āṇāpetabbo. Āṇāpentena ca “amukasmim nāma okāse telaṃ vā vaṭṭi vā kapallikā vā atthi, taṃ gahetvā karohī”ti vattabbo. Sace telādīni natthi, pariyesitabbāni, pariyesitvā alabhantassa laddhakappiyaṃ hoti. Apica kapāle aggipi jāletabbo.

Disaṃgamikādivatthukathā

163. Saṅgahetabboti “sādhu bhante āgatāttha, idha bhikkhā sulabhā sūpabyañjanaṃ atthi, vasatha anukkaṇṭhamānā”ti evaṃ piyavacanena saṅgahetabbo. Punappunaṃ tathākaraṇavasena anuggahetabbo. “Āma vasissāmī”ti paṭivacanadāpanena upalāpetabbo. Atha vā catūhi paccayehi saṅgahetabbo ceva anuggahetabbo ca. Piyavacanena upalāpetabbo, kaṇṇasukhaṃ ālapitabboti attho. Cuṇṇādīhi upaṭṭhāpetabbo. Āpatti dukkaṭassāti sace sakalopi saṅgho na karoti, sabbesaṃ dukkaṭaṃ. Idha neva therā na daharā muccanti, sabbehi vārena upaṭṭhāpetabbo. Attano vāre anupaṭṭhahantassa āpatti. Tena pana mahātherānaṃ pariveṇasammajjanadantakaṭṭhadānādīni na sādītāni. Evampi sati mahātherehi sāyaṃpātaṃ upaṭṭhānaṃ āgantabbaṃ. Tena pana tesam āgamaṃ ñatvā paṭhamataraṃ mahātherānaṃ upaṭṭhānaṃ gantabbaṃ. Sacassa saddhiṃcarā bhikkhuupaṭṭhākā atthi, “mayhaṃ upaṭṭhākā atthi, tumhe appossukkā viharathā”ti vattabbaṃ. Athāpissa saddhiṃcarā natthi, tasmimyeva pana vihāre eko vā dve vā vattasampannā vadanti “mayhaṃ therassa kattabbaṃ karissāma, avasesā phāsu viharantū”ti sabbesaṃ anāpatti.

So āvāso gantabboti uposathakaraṇatthāya anvaddhamāsaṃ gantabbo. So ca kho utuvasseyeva, vassāne pana yaṃ kattabbaṃ, taṃ dassetuṃ “vassaṃ vasanti bālā abyattā”tiādimāha. Tattha na bhikkhave tehi bhikkhūhi tasmīṃ āvāse vassaṃ vasitabbanti purimikāya pātimokkhuddesakena vinā na vassaṃ upagantabbaṃ. Sace so vassūpagatānaṃ pakkamati vā, vibbhamati vā, kālaṃ vā karoti, aññasmiṃ satiyeva pacchimikāya vasituṃ vaṭṭati, asati aññattha gantabbaṃ, agacchantānaṃ dukkaṭaṃ. Sace pana pacchimikāya pakkamati vā vibbhamati vā kālaṃ vā karoti, māsadvayaṃ vasitabbaṃ.

Pārisuddhidānakathā

164. Kāyena viññāpetīti pārisuddhidānaṃ yena kenaci aṅgapaccaṅgena viññāpeti jānāpeti; vācaṃ pana nicchāretuṃ sakkonto vācāya viññāpeti; ubhayathā sakkonto kāyavācāhi. Saṅghena tattha gantvā uposatho kātābhoti sace bahū tādisā gilānā honti, saṅghena paṭipāṭiyā tathavā sabbe hatthapāse kātābbā. Sace dūre dūre honti, saṅgho nappahoti, taṃ divasaṃ uposatho na kātabbo, natveva vaggena saṅghena uposatho kātabbo.

Tattheva pakkamatīti saṅghamajjhaṃ anāgantvā tatova katthaci gacchati. Sāmaṇero paṭijānātīti “sāmaṇero aha”nti evaṃ paṭijānāti; bhūtaṃyeva vā sāmaṇerabhāvaṃ āroceti, pacchā vā sāmaṇerabhūmiyaṃ tiṭṭhatīti attho. Esa nayo sabbattha.

Saṅghappatto pakkamatīti sabbantimena paricchadena uposathatthāya sannipatitānaṃ catunnaṃ bhikkhūnaṃ hatthapāsaṃ patvā pakkamati. Esa nayo sabbattha. Ettha ca ekena bahūnampi āhaṭā pārisuddhi āhaṭāva hoti. Sace pana so antarāmagge aññaṃ bhikkhuṃ disvā yesaṃ anena pārisuddhi gahitā, tesaṃca attano ca pārisuddhiṃ deti, tasseva pārisuddhi āgacchati, itarā pana bilāḷasaṅkhalikapārisuddhi nāma hoti. Sā na āgacchati.

Sutto na ārocetīti āgantvā supati, “asukena pārisuddhi dinnā”ti na āroceti. Pārisuddhihārakassa anāpattīti ettha sace sañcicca nāroceti, dukkaṭaṃ āpajjati, pārisuddhi pana āhaṭāva hoti. Asañcicca anārocitattā panassa anāpatti, ubhinnaṃ ca uposatho katoyeva hoti.

Chandadānakathā

165. Chandadānēpi pārisuddhidāne vuttasadisoyeva vinicchayo. Pārisuddhiṃ dentena chandampi dātunti ettha sace pārisuddhimeva deti na chandaṃ, uposatho kato hoti. Yaṃ pana saṅgho aññaṃ kammaṃ karoti, taṃ akataṃ hoti. Chandameva deti na pārisuddhiṃ, bhikkhusaṅghassa uposathopi kammampi katameva hoti, chandadāyakaṃ pana uposatho akato hoti. Sacepi koci bhikkhu nadiyā vā sīmāya vā uposathaṃ adhiṭṭhahitvā āgacchati, “kato mayā uposatho”ti acchituṃ na labhati, sāmaggī vā chando vā dātabbo.

167. Saratipi uposathaṃ napi saratīti ekadā sarati, ekadā na sarati. Atthi neva saratīti yo ekantaṃ neva sarati, tassa sammutidānakiccaṃ natthi. Anāgacchantopi kammaṃ na kopeti.

Saṅghuposathādikathā

168. So deso sammajjitvāti taṃ desaṃ sammajjitvā, upayogatthe paccattaṃ. Pāṇīyaṃ paribhojanīyantiādi pana uttānatthameva. Kasmā panetaṃ vuttaṃ? Uposathassa pubbakaraṇādiddassanatthaṃ. Tenāhu aṭṭhakathācariyā -

“Sammajjanī padīpo ca, udakaṃ āsanena ca;
Uposathassa etāni, pubbakaraṇanti vuccati”.

Iti imāni cattāri “pubbakaraṇa”nti akkhātāni.

“Chandapārisuddhiutukkhānaṃ, bhikkhugaṇanā ca ovādo;
Uposathassa etāni, pubbakiccanti vuccati.

Iti imāni pañca pubbakaraṇato pacchā kattabbāni “pubbakicca”nti akkhātāni.

“Uposatho yāvatikā ca bhikkhū kammappattā,
Sabhāgāpattiyo ca na vijjanti;
Vajjanīyā ca puggalā tasmim na honti,
Pattakallanti vuccati”.

Iti imāni cattāri “pattakalla”nti akkhātāni.

Tehi saddhinti tehi āgatehi saddhim etāni pubbakaraṇādīni katvā uposatho kātabbo. Ajja me uposathoti ettha sace pannaraso hoti, “ajja me uposatho pannaraso”tipi adhiṭṭhātuṃ vaṭṭati. Cātuddasikepi eseṇa nayo.

Āpattiṭṭhikammavidhikathā

169. Bhagavatā paññattaṃ “na sāpattikena uposatho kātabbo”ti idaṃ “yassa siyā āpatti”tiādivacaneneva pārisuddhidānapaññāpanena ca pārisuddhiuposathapaññāpanena ca paññattaṃ hotīti veditabbaṃ. Itthannāmaṃ āpattinti thullaccayādīsu ekissā nāmaṃ gahetvā “thullaccayaṃ āpattiṃ pācittiyaṃ āpatti”nti evaṃ vattabbaṃ. Taṃ paṭidesemīti idaṃ “taṃ tumhamūle, taṃ tuyhamūle paṭidesemī”ti vuttepi suvuttameva hoti. Passasīti idaṃ “passasi āvuso taṃ āpattiṃ, passatha bhante taṃ āpatti”nti evaṃ vattabbaṃ. Āma passāmīti idaṃ pana “āma bhante passāmi, āma āvuso passāmī”ti evaṃ vuttampi suvuttameva hoti. Āyatiṃ saṃvareyyāsīti ettha pana sace vuḍḍhataro “āyatiṃ saṃvareyyāthā”ti vattabbo. Evaṃ vuttena pana “sādhu suṭṭhu saṃvarissāmī”ti vattabbameva.

Yadā nibbematikoti ettha sace panesa nibbematiko na hoti, vatthum kittetvāva desetum vaṭṭatīti andhakaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ. Tatrāyaṃ desanāvidhi - sace meghacchanne sūriye “kālo nu kho no”ti vematiko bhuñjati, tena bhikkhunā “ahaṃ bhante vematiko bhuñjiṃ”, sace kālo atthi, “sambahulā dukkaṭā āpattiyo āpannomhi, no ce atthi, “sambahulā pācittiyā āpannomhī”ti evaṃ vatthum kittetvā “ahaṃ bhante yā tasmim vatthusmim sambahulā dukkaṭā vā pācittiyā vā āpattiyo āpanno, tā tumhamūle paṭidesemī”ti vattabbaṃ. Esa nayo sabbāpattīsu.

Na bhikkhave sabhāgā āpattīti ettha yaṃ dvepi janā vikālabhojanādinā sabhāgavatthunā āpattiṃ āpajjanti, evarūpā vatthusabhāgā “sabhāgā”ti vuccati. Vikālabhojanappaccayā āpannaṃ pana anattirittabhojanapaccayā āpannassa santike desetum vaṭṭati. Yāpi cāyaṃ vatthusabhāgā, sāpi desitā sudesitāva. Aññaṃ pana desanapaccayā desako, paṭiggahaṇappaccayā paṭiggahako cāti ubhopi dukkaṭaṃ āpajjanti, taṃ nānavatthukaṃ hoti, tasmā aññaṃaññaṃ desetum vaṭṭati.

170. Sāmanto bhikkhu evamassa vacanīyoti ettha sabhāgoyeva vattabbo. Visabhāgassa hi vuccamāne bhaṇḍanakalahasaṅghabhedādīnīpi honti, tasmā tassa avatvā “īto vuṭṭhahitvā paṭikarissāmī”ti ābhogaṃ katvā uposatho kātabboti andhakaṭṭhakathāyaṃ vuttaṃ.

Anāpattipannarasakādīkathā

172. Anāpattipannarasake - te na jāniṃsūti sīmaṃ okkantāti vā okkamantīti vāti na jāniṃsu. Athaññe āvāsikā bhikkhū āgacchantīti gāmaṃ vā araññaṃ vā kenaci karaṇīyena gantvā tesam nisinnaṭṭhānaṃ āgacchanti. Vaggā samaggasaññīnoti tesam sīmaṃ okkantattā vaggā; sīmaṃ okkantabhāvassa ajānanato samaggasaññīno.

173. Vaggāvaggasaññīpannarasake - te jānantīti pabbate vā thale vā ṭhitā sīmaṃ okkante vā okkamante vā passanti. Vematikapannarasakaṃ uttānameva.

175. Kukkuccapakatapannarasake - yathā icchāya abhibhūto “icchāpakato”ti vuccati, evaṃ pubbabhāge sanniṭṭhānaṃ katvāpi karaṇakkhaṇe akappiye akappiyasaññitāsaṅkhātena kukkuccena abhibhūtā “kukkuccapakatā”ti veditabbā.

176. Bhedapurekkhāpannarasake - akusalabalavatāya thullaccayaṃ vuttaṃ.

Sīmokkantikaḥpeyyālakathā

177. Āvāsikenaāgantukaḥpeyyāle - yathā purime āvāsikenaāvāsikaḥpeyyāle “te na jānanti athaññe āvāsikā”tiādi vuttaṃ, evaṃ “te na jānanti athaññe āgantukā”tiādinā nayena sabbaṃ veditabbaṃ. Āgantukenaāvāsikaḥpeyyāle pana - yathā purimaḥpeyyāle “āvāsikā bhikkhū sannipatantī”ti āgataṃ, evaṃ “āgantukā bhikkhū sannipatantī”ti ānetabbaṃ. Āgantukenaāgantukaḥpeyyāle pana - ubhayapadesu āgantukavasena yojetabboti.

178. Āvāsikānaṃ bhikkhūnaṃ cātuddaso hoti, āgantukānaṃ pannarasoti ettha yesaṃ pannaraso, te tiroraṭṭhato vā āgatā, atītaṃ vā uposathaṃ cātuddasikaṃ akaṃsūti veditabbā. Āvāsikānaṃ anuvattitabbanti āvāsikehi “ajjuposatho cātuddaso”ti pubbakicce kariyamāne anuvattitabbaṃ, na paṭikkositabbaṃ. Na akāmā dātabbāti na anicchāya dātabbā.

Liṅgādidassanakathā

179. Āvāsikākāraṇanti āvāsikānaṃ ākāraṃ. Esa nayo sabbattha. Ākāro nāma yena tesam vattasampannā vā na vāti ācārasaṅṭhānaṃ gayhati. Liṅgaṃ nāma yaṃ te tattha tattha līne gamayati; adissamānēpi jānāpetīti attho. Nimittaṃ nāma yaṃ disvā te atthīti ñāyanti. Uddeso nāma yena te evarūpaparikkhārāti uddisanti; apadesaṃ labhantīti attho. Sabbametaṃ supaññattamañcapīṭhādīnañceva padasaddādīnañca adhivacanaṃ, yathāyogaṃ pana yojetabbaṃ. Āgantukākārādīsipi eseva nayo. Tattha aññātakanti aññesaṃ santakaṃ. Pādānaṃ dhotam udakanissekanti pādānaṃ dhotānaṃ udakanissekam. Bahuvacanassa ekavacanaṃ veditabbaṃ. “Pādānaṃ dhotaudakanisseka”nti vā pāṭho; pādānaṃ dhovanaudakanissekanti attho.

180. Nānāsaṃvāsakādivatthūsu - samānasaṃvāsakadiṭṭhinti “samānasaṃvāsakā ete”ti diṭṭhiṃ. Na pucchantīti tesam laddhiṃ na pucchanti; apucchitvā vattapaṭivattiṃ katvā ekato uposathaṃ karonti. Nābhivitarantīti

nānāsaṃvāsakabhāvaṃ maddituṃ abhibhavituṃ na sakkonti; taṃ diṭṭhiṃ na nissajjāpentīti attho.

Nagantabbagantabbavārakathā

181. Sabhikkhukā āvāsāti yasmim āvāse uposathakārakā bhikkhū atthi, tamhā āvāsā yaṃ na sakkoti tadaheva āgantuṃ, so āvāso uposathaṃ akatvā na gantabbo. Aññatra saṅghenāti saṅghappahonakehi bhikkhūhi vinā. Aññatra antarāyāti pubbe vuttaṃ dasavidhaṃ antarāyaṃ vinā. Sabbantimena pana paricchedena attacatutthena antarāye vā sati gantuṃ vaṭṭati. Anāvāsoti navakammasālādiko yo koci padeso. Yathā ca āvāsādayo na gantabbā; evaṃ sace vihāre uposathaṃ karonti, uposadhādiṭṭhānatthaṃ sīmāpi nadīpi na gantabbā. Sace panettha koci bhikkhu hoti, tassa santikaṃ gantuṃ vaṭṭati. Vissaṭṭhauposathāpi āvāsā gantuṃ vaṭṭati; evaṃ gato adhiṭṭhātumpi labhati. Āraññakenāpi bhikkhunā uposathadivase gāme piṇḍāya caritvā attano vihārameva āgantabbaṃ. Sace aññaṃ vihāraṃ okkamati, tattha uposathaṃ katvāva āgantabbaṃ, akatvā na vaṭṭati.

182. Yaṃ jaññā sakkomi ajjeva gantunti yaṃ jāneyya ajjeva tattha gantuṃ sakkomīti; evarūpo āvāso gantabbo. Tattha bhikkhūhi saddhiṃ uposathaṃ karontenāpi hi iminā neva uposathanantarāyo kato bhavissatīti.

Vajjanīyapuggalasandassanakathā

183. Bhikkhuniyā nisinnaparisāyātiādīsu hatthapāsūpagamanameva pamāṇaṃ. Aññatra avuṭṭhitāya parisāyāti idaṃhi pārivāsiyapārisuddhidānaṃ nāma parisāya vuṭṭhitakālato paṭṭhāya na vaṭṭati, avuṭṭhitāya pana vaṭṭati. Tenāha - “aññatra avuṭṭhitāya parisāyā”ti. Tassa lakkhaṇaṃ bhikkhunivibhaṅge parivāsiyachandadānavaṇṇanato gahetabbaṃ. Anuposatheti cātuddasiko ca pannarasiko cāti ime dve uposathe ṭhapetvā aññasmiṃ divase. Aññatra saṅghasāmaggiyāti yā kosambakabhikkhūnaṃ viya bhinne saṅghe puna saṅghasāmaggi kariyati, tathārūpiṃ saṅghasāmaggiṃ ṭhapetvā. Tadā ca “suṇātu me bhante saṅgho ajjuuposatho sāmaggī”ti vatvā kātabbo. Ye pana kismiñciveva appamattake uposathaṃ ṭhapetvā puna samaggā honti, tehi uposatheyeva kātabboti.

Uposathakkhandhakavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Tīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το

PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Σχόλια. 2. Ο Κανόνας της διαγωγής - Σχόλια. 3. Σχόλια για το μεγάλο κεφάλαιο. 2. Η ενότητα για την τήρηση των κανόνων έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org